

Comentarii Saptamanale

nr. 42,
13 ianuarie 2009



Expert Grup
CENTRU ANALITIC INDEPENDENT

www.expert-grup.org
info@expert-grup.org
MD-2012, Republica Moldova,
Chisinau, str. Columna 133
Tel. /3732/ 211-559

Alex Oprunenco, Valeriu Prohntichi

Cum să ne protejăm în fața viitoarelor războaie ale gazelor?

Războiul gazelor ce a izbucnit între Rusia și Ucraina a făcut multe victime economice în Europa în general, și în Europa de Sud-est, în particular. Se pare că în viitorii câțiva ani, conflictele pe marginea livrării și tranzitului de gaze vor fi constante în relațiile dintre Rusia și Ucraina. În cele ce urmează încercăm să evidențiem anumite aspecte care trebuie să ajute țara noastră să se protejeze în situații excepționale similare pe viitor.

Datele problemei

Chestiunea asigurării securității energetice a avansat în topul agendei politicilor publice odată cu sporirea vertiginoasă a prețurilor pentru carburanți, dar și revizuirea relațiilor companiei ruse Gazprom cu fostele republici sovietice. Coincidență sau nu, aceste schimbări cel mai dur au fost simțite de țările cu orientare pro-occidentală. Sfârșitul anului 2005 – începutul anului 2006 este momentul primului conflict între Rusia și Ucraina, și tocmai atunci Republica Moldova a semnat contractul de lungă durată cu Gazprom care prevede trecerea graduală la prețurile europene în furnizarea gazului rusesc în Republica Moldova.

Sistarea livrării gazului în 2009 a dat peste cap argumentul multor economiști și politicieni europeni că așa ceva pur și simplu nu se poate întâmpla. Într-adevăr, ținând cont de faptul că în jur de 80% de gaze rusești care consumă Uniunea Europeană sunt tranzitate prin teritoriul ucrainean, presupunerea că Rusia sau Ucraina s-ar încumeta să sisteze livrările sau tranzitul ar părea rațional pentru niște experți care provin din țări unde contractele sunt respectate. Dar mizele pe respectarea contractelor par a fi „naive” în realitatea post-sovietică.

Din nefericire, autoritățile moldovenești se pare că au contat tocmai pe aceste raționamente, pentru că nici prin activități practice și nici în documente strategice nu au oferit soluții pentru asemenea situații excepționale. Strategia Energetică și Concepția Securității Naționale puntează tranșant problema: lipsa diversificării furnizorilor de gaze naturale, dar nu identifică sistarea livrărilor ca un risc real și nici nu oferă soluții realizabile în timp util. Or, această este o problemă foarte serioasă: spre deosebire de petrol gazul natural este mult mai greu de transportat: prin

conduce de gaz (ceea ce presupune investiții importante și relații contractuale de lungă durată pentru ca investițiile în infrastructură ar putea fi recuperate) sau prin construcția uzinelor de lichefiere a gazelor (care iarăși sunt foarte scumpe). Pe deasupra, întreruperea livrării gazelor înseamnă că odată cu reluarea livrării întreagă infrastructură trebuie verificată din motive de securitate. Această înseamnă că din punctul de vedere a livrării gazelor Republica Moldova trebuie să facă față unui „blestem geografic” – gazul natural care provine dintr-o singură sursă este tranzitat printr-o singură țară, lucrul care este greu de schimbat în viitorul apropiat.

În căutarea colacului de salvare

Conflictele din 2006 și 2009 demonstrează că asemenea „felicități de Revelation” consumatorii europeni (inclusiv moldoveni) pot primi și pe viitor. De aceea este normal să încercăm să identificăm posibile soluții. Cum am demonstrat anterior situația cu infrastructura pentru livrarea gazelor naturale este greu de schimbat într-o perspectivă de scurtă durată, ceea ce înseamnă că nu este posibil de pregătit pentru situații excepționale de sistare a livrării gazelor. Mai jos încercăm să oferim soluții în funcție de gradul de dificultate de implementare, de la cele mai ușoare spre cele mai grele.

- a. *Viitoarele contracte cu Gazprom-ul Moldova trebuie să le negocieze astfel încât acestea să expire la mijloc și nu la sfârșit de an.*

În mod normal, aceasta va da Moldovei un mic răgaz și o face mai puțin vulnerabilă în situația în

care Gazprom-ul ar putea face presiuni de majorare a prețurilor sau în cazul când conducerea Rusiei ar dori să utilizeze gazul ca instrument de presiune / influență politică asupra Moldovei.

b. Conservarea energiei

Până în prezent în Moldova conservarea energiei a fost o chestiune pur retorică și pe care nici guvernul, nici producătorii, nici consumatorii nu au tratat-o la modul serios. Se estimează că numai la transportarea energiei termice pierderile sunt de circa 10-15%, iar alte 5-10% se pierd când ajung în case. „Războiul gazelor” trebuie să schimbe filozofia utilizării energiei în Moldova.

c. Miză mai mare pe energia electrică

Moldova trebuie să considere la modul cel mai serios diversificarea balanței energetice, mizând mai mult pe energia electrică, inclusiv din resurse regenerabile, în vederea reducerii vulnerabilităților față de țările de furnizare și tranzit a gazului natural. Oare nu a venit timpul de a reconsidera oferta României făcută Republicii Moldova vizavi de participarea la finalizarea construcției centralei atomi-electrice de la Cernavodă?

d. Rezerve de păcură, cărbune, etc. pregătite din timp

Este o rețetă cel mai ușor și necesar de implementat. Practic toate obiectivele energetice importante din Republica Moldova pot funcționa utilizând aceste resurse „tradiționale” și relativ ieftine. Însă aceste resurse sunt foarte dăunătoare mediului ambiant și nu sunt mai puțin eficiente din punct de vedere energetic. Dar fiind utilizate pentru o scurtă perioadă de „șoc energetic” nu ar reprezenta o problemă.

e. Explorarea resurselor proprii de gaze

Actualmente extracțiile de gaze (s. Victorovca, r-l Cantemir) acoperă doar 0,1% din consumul intern de gaze al Moldovei. La moment nu există prospecțiuni exacte, estimările experților variază de la unele conservatoare (adică mai mult nu este) la cele foarte optimiste (precum că la adâncimi mari ar fi rezerve uriașe). În cazul în care se adevăresc prognozele optimiste vom reduce și dependența energetică, dar și vom avea o „pernă” internă pentru situații excepționale.

f. Construcția propriilor rezervoare de gaz

O soluție relativ scumpă, dar folosită de mai multe state în asemenea situații, inclusiv de Ucraina. De obicei aceste rezervoare conțin cantități de gaze necesare pentru cel puțin de 30 de zile lucrătoare. România, de pildă, la începutul lunii ianuarie avea rezerve suficiente pentru 60-80 de zile fără importuri de gaze rusești ceea ce este incomparabil mai mult decât cele 48 de ore pe care le-au avut nordul și centrul Republicii Moldova în ziua de 7 ianuarie 2009. Totodată, criza gazului demonstrează că în Strategia Națională de Dezvoltare securitatea energetică trebuie în mod imediat avansată în lista celor mai importante priorități care să fie reflectată și în bugetul public. Probabil că ar fi necesar chiar de

renunțat la careva din obiectivele anunțate pentru 2009 de reconstrucție a rețelei de drumuri naționale și de alocat resursele pentru construcția unor gas-holdere pentru păstrarea gazului în stare naturală sau lichefiată (LNG).

g. Asigurarea legăturii cu sistemul de gaze din România în direcția vest-est

România are acces la gaze naturale mult mai diversificat, depinzând de gaze rusești în proporție de 31%. Această dependență poate fi redusă dacă se realizează proiectul Nabucco, iar dependență de tranzitul prin teritoriul Ucrainei poate fi în continuare redusă dacă România va participa la proiectul rusesc „Southstream”. Conectarea Moldovei poate avea sens din punct economic în timpuri de „pace”, dar și mai mult în situații excepționale.

În loc de concluzii

Evenimentele recente au demonstrate încă odată vulnerabilitățile enorme ale Republicii Moldova în fața riscurilor energetice. Din păcate, în anii precedenți foarte puțin a fost făcut nu doar pentru asigurarea securității furnizării de gaze naturale, dar și pentru managementul unor situații critice. Blocarea livrării gazelor (dacă continuă) poate rezulta în costuri enorme, ce mult depășesc resursele care ar putea fi investite pentru managementul acestor riscuri. Poate măcar recenta criză va face ca și considerentele de securitate energetică să fie luate la modul serios în Republica Moldova?